

Lausunto

10.04.2026

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta METKA kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä ja lausuu seuraavaa:

Ajatuksena opintosetelikokeilu on kannatettava, sillä se voisi lisätä todennäköisyyttä hakeutua korkeakouluopintoihin erityisesti niiden kohdalla, jotka eivät aiemmin ole sitä harkinneet. Tämä edellyttää kuitenkin erityistä panostusta ammattikoulutaustaisiin hakijoihin, joista vain murto-osa hakeutuu korkeakouluopintoihin ylioppilaisiin verrattuna. Ammattikoulutaustaisten korkeakoulutusmahdollisuuksien vahvistaminen voisi kaventaa sosioekonomisia eroja ja vähentää koulutustason periytyvyyttä.

On perusteltua, että opintoseteli myönnetään vain niille, jotka ovat hakeneet korkeakouluun yhteishaussa. Samalla on hyvä, että kohderyhmäksi on valittu nuoret, sillä avoimen väylän kautta tutkinto-opiskelijaksi päätyvistä suurin osa on yli 25-vuotiaita ja heillä todennäköisemmin on kertynyt jo säästöjä, joilla avoimen korkeakoulun opinnot voi kustantaa.

Opintoseteli mahdollistaa eri alojen kokeilemisen yksittäisten kurssien kautta, mikä voi auttaa oman alan löytämisessä. Toisaalta pintapuolinen tutustuminen ei välttämättä anna riittävän syvällistä käsitystä alasta. On kuitenkin huomioitava, että moni nuori haluaa työskennellä ennen korkeakouluopintoihin siirtymistä, eikä korkeakouluopintojen aloittamiseen mahdollisimman nuorena pidä painostaa. Työn tekemisen suosio johtuu osittain siitä, että opintojen aikainen toimeentulo ei ole riittävän turvattu.

Esityksen vahvuutena on se, että siinä tunnistetaan pitkien siirtymäaikojen riski: tauot toisen asteen ja korkeakoulutuksen välillä voivat lisätä syrjäytymisen riskiä, ja ilman opiskelupaikkaa jääminen voi heikentää nuoren käsitystä itsestään oppijana. Esityksen mukaan nuorisotutkijat ovat tuoneet esille, että nuorten itsensä mielestä yhteiskunnassa pitäisi sallia moninaisempia tapoja aikuistua ja väljentää nuoriin kohdistuvia tehokkuus- ja suoriutumisvaatimuksia. Opintosetelikokeilu onkin myös tästä syystä tärkeää dataa tuottava kokeilu.

Kokeiluun liittyy kuitenkin useita haasteita. Opintosetelin laajuus, 30 opintopistettä, ei mahdollista polkuopintojen suorittamista, jotka ovat ammattikorkeakouluissa yleensä 60 opintopistettä. Opintoseteli on tarkoitettu vain Opin.fi -palvelussa olevalle valikoimalle, johon ei Metropolia Ammattikorkeakoulussa kuulu väyläopinnot vaan pääsääntöisesti vain verkko-opintoja. Väyläopinnot ovat kuitenkin suoraviivaisin tapa päästä tutkinto-opiskelijaksi avoimen ammattikorkeakouluopintojen kautta.

Esityksessä opintoseteliä suositellaan käytettäväksi esimerkiksi osa-aikatyön ohella, mutta koska opintosetelillä opiskeleva ei ole oikeutettu opintotukeen, voi toimeentulo olla haastavaa. On lisäksi epäselvää, kuinka moneen opintoseteliin rahaa on budjetoitu? Onko kokeiluun varattu riittävästi rahoitusta tilanteessa, jossa kaikki ilman opiskelupaikkaa jääneet haluaisivat hyödyntää opintoseteliä? Lisäksi rahoitus perustuu korkeakoulun itsensä tekemiin maksatuspyyntöihin suoritettuihin opintopisteisiin nähden. Mikäli opintoseteliä käyttävä henkilö ei pääse kurseja läpi, eikä hänellä ole vahvaa painetta suorittaa niitä loppuun, voi opintopisteet jäädä kertymättä. Lisäksi on tärkeää, ettei kokeilu lisää ammattikorkeakoulujen hallinnollista kuormaa, sillä niiden ensisijainen tehtävä on tutkintoon johtava koulutus. Koska ammattikorkeakoulujen maksettavaksi jää edelleen merkittävä osa avoimen AMK:n opetuksen järjestämisen todellisista kustannuksista, herää kysymys siitä, lisääkö tämä kokeilu taloudellista raskautusta entisestään.

Opintosetelikokeilu on osa laajempaa toimenpidekokonaisuutta, jonka tavoitteena on nostaa Suomen osaamistasoa – tavoitetta, jota on viime vuosina heikennetty valtavasti muilla toimilla. Tältä osin opintoseteli voi jäädä vaikutukseltaan pieneksi. Lisäksi herää käytännön kysymyksiä, kuten se, voiko opintoseteliä käyttää vielä sen jälkeen, kun henkilö on saanut opiskelupaikan kahden vuoden sisällä, ja voisiko tätä mahdollisesti hyödyntää esimerkiksi tutkinnon laajuuden ylittäviin valinnaisiin opintoihin.

Vaihtoehtoisena tai täydentävänä keinona korkeakoulutukseen hakeutumisen paineita voisi lieventää muuttamalla ensikertalaisuuskiintiötä siten, että enintään 60 opintopisteen suorittaminen ei poistaisi ensikertalaisuusasemaa. Ensikertalaisuuskiintiö on merkittävä tekijä siinä, miksi hakija ei ota tarjottua opiskelupaikkaa tällä hetkellä vastaan.

Toiselta asteelta valmistuneilla, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa korkeakoulusta tai päässeet työelämään, on mahdollisuus saada vuoden ajan jälkiohjausta siitä oppilaitoksesta, jossa he ovat suorittaneet tutkintonsa. Opintoseteli mahdollistaa myös korkeakoulujen tuki- ja ohjauspalveluiden hyödyntämisen, mikä onkin kannatettavaa, sillä esimerkiksi tutkintosisältöjen tai avoimen väylän ja

polkuopintojen kokonaisuuksien tuntemusta löytyy parhaiten korkeakoululta itseltään. On kuitenkin epäselvää onko ohjaukseen käytännössä riittävästi resursseja.

Opintosetelillä on joka tapauksessa myönteisiä vaikutuksia nuoriin. Nuorella voi olla selkeä suunnitelma opintojen aloittamisesta, ja setelin avulla opinnot voidaan saada käyntiin joustavasti, mikäli Opin.fi - palvelussa on sopiva valikoima. Toisaalta mahdollisuus kokeilla eri aloja voi auttaa opiskelijaa löytämään omat kiinnostuksenkohteensa tai vaihtoehtoisesti huomaamaan, ettei aiemmin suunniteltu ala olekaan itselle sopiva.

Lisäksi esityksessä nostetaan esiin toisen korkeakoulututkinnon maksullisuus. Vaikka todetaan, että kyseessä olisi suuri muutos, jota ei voida edistää tällä hallituskaudella, METKA on huolissaan siitä, että tämä vaihtoehto on jälleen tuotu esille. Opintosetelikokeilua toimeenpantaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten opintoseteli ja työttömyysetuudet sovitetaan yhteen.

Kiljunen Sara
Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta METKA

Pirinen Ossi
Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta METKA